

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ЕНТОМОЛОГІВ НА ПІСЛЯДИПЛОМНОМУ ЕТАПІ

Проф. К. І. Бодня, канд. сільськогосп. наук Л. В. Газзаві-Рогозіна

Харківська медична академія післядипломної освіти

Подано технології післядипломної підготовки фахівців лабораторних центрів Державної санітарно-епідеміологічної служби України з ентомології в кредитно-модульній системі.

Ключові слова: післядипломна підготовка, ентомологія.

ПУТИ ПОВЫШЕНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ ЭНТОМОЛОГОВ НА ПОСЛЕДИПЛОМНОМ ЭТАПЕ

Проф. Е. И. Бодня,

канд. сельскохоз. наук Л. В. Газзави-Рогозина

Представлены технологии последипломной подготовки по энтомологии специалистов лабораторных центров Государственной санитарно-эпидемиологической службы Украины в кредитно-модульной системе.

Ключевые слова: последипломная подготовка, энтомология.

THE WAYS OF ENTOMOLOGISTS PROFESSIONAL DEVELOPMENT AT THE POSTGRADUATE STAGE

K. I. Bodnya, L. V. Gazzavi-Rogozina

The article presents the technology of postgraduate professional development of the laboratory centers specialists of the State sanitary-and-epidemiologic service of Ukraine at credit-modular system.

Key words: postgraduate education, entomology.

Сучасна біологія як фундаментальна природно-наукова дисципліна відіграє первинну роль не лише в професійній підготовці, а й у вихованні в ентомологів екологічного образу мислення [5]. Сам предмет «Ентомологія» має низку істотних особливостей. Вивчити і знати весь фактичний матеріал із медичної ентомології, особливо в разі недостатньої базової підготовки, досить складно. Сучасні освітні технології, зокрема Інтернет, дають змогу швидко отримати необхідну інформацію, включаючи найновітніші наукові досягнення з будь-якого предмета, окрім медичної ентомології. Не краща ситуація і з навчально-видавничою діяльністю. Інформаційних джерел із цього вузькоспеціалізованого предмета замало й вони не відповідають сучасним умовам.

«Ентомолог?! А що ви лікуєте?», — таке питання часто доводиться чути нашим курсантам-ентомологам, коли вони приїжджають у Харківську медичну академію післядипломної освіти (ХМАПО) на курси підвищення кваліфікації. «Ми не лікуємо, ми здійснюємо моніторинг за чисельністю і видовим складом комах і кліщів, а також запобігаємо можливості зараження людини яким-небудь трансмісивним захворюванням через їх укуси», — звучить така відповідь.

Медична ентомологія — це розділ медичної паразитології, що вивчає членистоногих, які є переносниками інфекційних, паразитарних та трансмісивних хвороб людини.

Завдавати шкоду здоров'ю людини членистоногі можуть трьома способами: як паразити, як переносники хвороб і як отруйні тварини. Значення членистоногих як переносників хвороб людини і тварин більше, ніж їхня роль як паразитів, оскільки шкода, що завдається цими хворобами людству, величезна. Епідемії чуми або висипного тифу неодноразово спустошували цілі країни. На малярію і в наші дні хворіють мільйони людей. Збудники хвороб людини і тварин, які передаються членистоногими, трапляються серед вірусів, рикетсій, бартонел, бактерій, спірохет, найпростіших і гельмінтів [2].

Зростання паразитарної та інфекційної захворюваності в Україні зумовлює актуальність якісної підготовки фахівців у галузі медичної ентомології [1].

Для сучасного стану розвитку національної вищої освіти характерні модернізація і реформування, спрямовані на приєднання до Болонського процесу з метою входження в європейський освітній і науковий простір [3, 4].

На кафедрі медичної паразитології та тропічних хвороб здійснюється післядипломна підготовка спеціалістів лабораторних центрів Державної санітарно-епідеміологічної служби України з ентомології. Основою викладання є уніфіковані програми з ентомології, які включають різноманітні навчальні плани циклів: спеціалізації, передатестаційні та цикли тематичного вдосконалення. Програма циклу спеціалізації «Ентомологія» розрахована на

два місяці (312 навчальних годин). Програма налічує 6 розділів, які стосуються основних напрямків медичної ентомології: організації роботи паразитологічних відділів санітарно-епідеміологічної служби та відділів профілактичної дезінфекції; теоретичні основи медичної ентомології та акарології, членистоногі, які мають медичне значення, методи боротьби з членистоногими та засоби захисту, основи епідеміології трансмісивних та паразитарних захворювань.

До програми циклу спеціалізації «Ентомологія» увійшли всі основні питання, необхідні для поширення знань та рівня практичних навичок медичних ентомологів.

Програма передатестаційного циклу «Ентомологія» розрахована на місяць (156 навчальних годин), містить 6 розділів, присвячених основним питанням ентомології.

Викладання матеріалу з медичної ентомології та паразитології потребує від викладача певних специфічних знань, щоб детальніше донести ці питання до слухачів. Необхідно також урахувувати, що в низці регіонів ці питання розв'язують лікарі-епідеміологи, які повинні мати уявлення про розвиток паразитарних систем і переносників.

Одним із важливих питань у викладанні в кредитно-модульній системі є значне збільшення кількості годин на самостійну роботу слухачів. Це зумовлює необхідність виконання великого обсягу робіт із забезпечення слухачів методичними матеріалами, навчальними посібниками, демонстраційними препаратами для самостійної роботи. З цією метою викладачі нашої кафедри готують лекції-презентації,

створюють банк електронних підручників, демонстраційних знімків макро- та мікропрепаратів, готують навчальні посібники, методичні рекомендації тощо. Набувається досвід, необхідний для розробки та впровадження технологій навчання на базі мультимедійних, комунікаційних та інших технічно насичених технологій, елементів дистанційної освіти в навчальний процес.

Для детальнішого й досконалішого вивчення медичної ентомології на кафедрі, у теплу пору року (квітень–жовтень), проводять практичні заняття на природі. Під час цих занять відпрацьовують методики забору преімагінальних та імагінальних стадій розвитку комах та кліщів із подальшим визначенням їх видового складу. Під час практичних занять за допомогою цифрових фотоапаратів слухачі роблять власні знімки зроблених препаратів, рідких екземплярів комах та кліщів, цікавих робочих моментів.

Якість навчання слухачів оцінюється за тестовими завданнями. Додатково до існуючих тестових іспитів слухачі пишуть реферати, статті та складають практичні навички.

Такий підхід, на нашу думку, сприяє глибшому засвоєнню знань про особливості екології, біології, фізіології, медичне значення переносників, наукових основ профілактики і біологічних принципів боротьби з паразитарними хворобами, регуляції чисельності комах і кліщів, а також оволодінню практичними навичками, необхідними для подальшої практичної роботи фахівця-ентомолога. Ми сподіваємося, що якісна підготовка ентомологів дасть змогу підвищити рівень профілактики паразитарних та інфекційних хвороб в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бодня К. І. Стан, проблеми та перспективи боротьби з паразитарними хворобами в Україні / К. І. Бодня, Л. В. Холтобіна // Матеріали наук.-метод. конф., присвяченої 85-річчю ХМАПО, «Післядипломна медична освіта. Досвід і перспективи». Харків, 2–3 жовтня 2008 р. — Х., 2008. — С. 27–28.
2. Дербенева-Ухова В. П. Руководство по медицинской энтомологии / В. П. Дербенева-Ухова. — М.: Медицина, 1978. — 360 с.
3. Завдання та перспективи перебудови навчального процесу в ХМАПО на сучасному етапі / О. М. Хвисюк, М. І. Хвисюк, В. Г. Марченко [та ін.] // Матеріали наук.-метод. конф., присвяченої 85-річчю ХМАПО «Післядипломна медична освіта. Досвід і перспективи». Харків, 2–3 жовтня 2008 р. — Х., 2008. — С. 12–15.
4. Козлов С. С. Преподавание вопросов медицинской паразитологии на кафедрах академии / С. С. Козлов, Е. Я. Адоева, Р. П. Спивакова // Материалы юбилейной науч.-практ. конф., посвященной 200-летию кафедры биологии им. академика Е. Н. Павловского «Актуальные вопросы медицинской биологии и паразитологии». Санкт-Петербург, 26–27 марта 2009 г. — СПб, 2009. — С. 52–53.
5. Костюкевич С. В. Эффективность преподавания основ паразитологии / С. В. Костюкевич, Н. Г. Перевозчикова, А. В. Шапкина // Материалы юбилейной науч.-практ. конф., посвященной 200-летию кафедры биологии им. академика Е. Н. Павловского «Актуальные вопросы медицинской биологии и паразитологии». Санкт-Петербург, 26–27 марта 2009 г. — СПб, 2009. — С. 58.